

מקורות פסיקת מרן הבית יוסף בהלכות נידה

מרן הבית יוסף בהקדמה לספרו כתב כי הפסיקה שלו נשענת על שלושה עמודי הוראה, שהם הרי"ף הרמב"ם והרא"ש:

כי להיות שלושת עמודי ההוראה אשר הבית בית ישראל נשען עליהם בהוראותיהם הלא המה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל, אמרתי אל לבי שבמקום ששניים מהם מסכימים לדעה אחת נפסוק הלכה כמותם.

כלל זה של הבית יוסף עורר התנגדות חריפה אצל רבני אשכנז. הרש"ל בים של שלמה (הקדמה למסכת חולין) כתב:

אבל עשה פשרות בענייני פסקי הלכות מדעתו מסברת הכרס ברוב הפעמים באיסור והיתר נגד הקבלה אשר קבלנו ונהגו עד הנה, והתלמידים הולכים אחר דבריו ופסקיו ולא ידעו שבנפשם הוא, שהוא הכריע כמה פעמים נגד התוס' והפוסקים אשר אנו נוהגין לפסוק כוותיהו... ולא די בזה למהר"י קאר"ו מה שעשה פשרה על אילו שלושת הגדולים הרי"ף הרא"ש והרמב"ם היכא שהושוו שנים מהם דאזלינן בתרייהו, ולא חש לכל הגדולים האחרים, כאילו מסורה הקבלה בידו מימות הזקנים...

הרמ"א אף הוא יצא חוצץ כנגד כלל זה, וכתב בהקדמתו לדרכי משה שזו אחת הסיבות לכתובת ספרו:

כי ידוע שהרב המחבר בית יוסף בטבעו אל הגדולים נכסף, ופסק הלכה בכל מקום על פי שניים ושלושה עדים, המה הגאונים הנחמדים הרי"ף הרמב"ם והרא"ש בכל מקום ששניים מהם לדעה אחת נצמדים, ולשאר רבוותא אדרי התורה לא חש עליהם... וע"י זה הדבר סתר כל המנהגים אשר באלו המדינות.

בהמשך דבריו שם כותב הרמ"א כי הבית יוסף בעצמו לא תמיד נהג על פי הכלל הזה, ומביא לכך שתי ראיות. על פי זה רצה הרמ"א לומר שגם אליבא דהב"י כלל זה איננו כה מוחלט, ואין אנו נצרכים אליו, על כן ניתן לפסוק אחרת ממנו:

ואף כי בעל המחבר בעצמו נטה מזה הכלל אשר בהקדמתו כלל, ועל פי שנים עדים יקום דבר, ואביא שני עדים לראיה ומהם אדבר... ומבדהא מודה מר אפשר דגם במילי אחרני לא אזלינן בתרייהו...

בעקבות כלל זה של הבית יוסף מקובל לומר שהוא ביסס את ספרו על הרמב"ם, שהרי ברוב הפעמים הרמב"ם והרי"ף אינם חלוקים, וממילא ברוב הפעמים גם

ההלכה לשיטתו תהיה כמותם. ואכן הרמב"ם הוא הפוסק העיקרי שהב"י מביא לאורך חיבורו, והוא גם הדעה העיקרית שהב"י מקבלה הלכה למעשה. הרב עובדיה יוסף¹ מביא כדרכו בקודש רבנים רבים הנוקטים במסקנה זו, לדוגמא בעל כנסת הגדולה שכתב:

ידוע הדבר ומפורסם שחיבור השולחן ערוך כולו מיוסד על פי דעת הרמב"ם כי הוא מרא דאתרא של ארץ ישראל וארצות המערב, ולכן סתם בשולחן ערוך כסברת הרמב"ם שרוב ארצות המערב נוהגים כמותו.

לדעת הרב עובדיה דעה זו מסתמכת על דברי בעל השולחן ערוך בעצמו, שכתב בשו"ת אבקת וכול:

הרמב"ם ז"ל אשר הוא גדול הפוסקים וכל קהילות ארץ ישראל והאראביסטאן והמערב נוהגים על פיו וקיבלוהו עליהם לרבן...

אמנם, יש להעיר, כי בהקדמה לספרו לא מקנה הבית יוסף עדיפות כלשהי לרמב"ם: ובמקום שאחד מן השלושה העמודים הנזכרים לא גילה דעתו בדיון ההוא, והשני עמודים הנשארים חולקין בדבר, הנה המה הרמב"ן והרשב"א והר"ן והמרדכי וסמ"ג ז"ל לפנינו, אל מקום אשר יהיה שמה הרוח רוח אלהי"ן קדישין ללכת נלך, כי אל הדעת אשר יטו רובן כן נפסוק הלכה.

הבית יוסף כותב אם כן במפורש שכאשר אי אפשר להכריע על פי שלושת עמודי ההוראה פונים לכלל הפסיקה היסודי "אחרי רבים להטות". אמנם אני רוצה לטעון שקיימים חלקים רבים בספר הבית יוסף בהם נושבת רוח אחרת, שאינה רוח שלושת עמודי ההוראה הנ"ל או רוחו של הרמב"ם, ואלו הסימנים אשר נמצא עליהם הספר "תורת הבית" לרשב"א. הב"י בסימנים אלו מביאו ללא הרף, פעמים רבות הוא פוסק כרשב"א ולא כרמב"ם, וממש לא ניתן לומר בסימנים אלו "שחיבור השולחן ערוך מיוסד על פי דעת הרמב"ם". הב"י בסימנים אלו יוצא גם נגד הכלל הראשון שלו, דהיינו שהוא גם לא פוסק כדעת שני גדולי ההוראה כשהם הרוב בין השלושה, וישנם אף מקרים שבהם הוא פוסק כנגד שלושת עמודי ההוראה יחד!

תורת הבית לרשב"א הינו חיבור על דיני איסור והיתר. ייחודו של הספר הוא בנייתו במתכונת כפולה, תורת הבית הארוך ותורת הבית הקצר. בתורת הבית הארוך מובא הדיון ההלכתי בנושא הנידון בפירוט רב עם ההכרעה למעשה, ולאחר מכן בתורת הבית הקצר מובאת ההלכה בקצרה. על ידי כך התאים הספר גם למעיינים וגם לפשוטי העם.

1 "כללי מרן השולחן ערוך" פרק שני, בתוך ספר היובל להגרי"ד סולובייצ'יק, והובאו גם בשו"ת יחווה דעת חלק חמישי בסופו.

הספר מחולק לשבעה בתים:

- ❖ הבית הראשון והשני דנים בהלכות שחיטה וטריפות.
- ❖ הבית השלישי דן באיסור והיתר.
- ❖ הבית הרביעי דן בהלכות תערובות.
- ❖ הבית החמישי 'בית היין' דן בהלכות יין נסך.
- ❖ הבית השישי 'בית הקדושה' דן בנטילת ידיים.
- ❖ הבית השביעי 'בית הנשים' דן בהלכות נידה וטבילה.

רבי יעקב בן אשר בעל הטורים בטורו יורה דעה השתמש בפלטפורמה של תורת הבית, דהיינו סדר הסימנים בטור יורה דעה עוקב לסדר של הרשב"א בתורת הבית: סימנים א-א עוסקים בדיני שחיטה וטריפות, סב-צז עוסקים באיסור והיתר, צח-קיא עוסקים בתערובות, קיב-קלח עוסקים במאכלי גוים ויין נסך, לאחר מכן עד סימן קפו דן הטור בהלכות שלא הובאו בתורת הבית לרשב"א, ואז בסימנים קפז-רב דן הטור בהלכות נידה וטבילה. רואים בבירור שהסדר שהשתמש בו הרשב"א לספרו תורת הבית היה גם הסדר שעמד לנגד עיניו של הטור כאשר ערך את ספרו יורה דעה. החשיבות שהטור מקנה לספר תורת הבית היא עצומה! ערכתי חיפוש בפרוייקט השו"ת לבדוק כמה פעמים מוזכר הרשב"א בטור והתוצאה היא 201 (רק לשם השוואה הרא"ש מוזכר 1753 פעמים בטור, והרמב"ם 1618 פעמים). לאחר מכן בדקתי כמה פעמים מתוך מקומות אלו הינם הלכות שספר תורת הבית עוסק בהם, והתוצאה היא 170! (באותם מקומות הרא"ש מוזכר 205 פעמים, והרמב"ם ²111). זאת אומרת שבכל שאר ארבעת הטורים, בחלקים שבהם לא עוסק ספר תורת הבית, הרשב"א מוזכר רק 31 פעמים בטור. כמויות הסימנים שתורת הבית עוסק בהם כוללים בערך עשירית מארבעת הטורים, ובהם הרשב"א מוזכר כמעט פי 6 יותר מאשר בחלקים האחרים.

חשיבות זו שהקנה הטור לספר תורת הבית חלחלה גם לבית יוסף. הרשב"א מוזכר בכל הבית יוסף 6708 פעמים, לעומת 12098 הזכרות של הרא"ש ו-13390 הזכרות של הרמב"ם. בסימנים בהם עוסק תורת הבית המגמה מיתהפכת - שם הרשב"א מוזכר 2199 פעמים לעומת 1621 הזכרות של הרא"ש ו-1700 הזכרות של הרמב"ם³. רואים

2 היחס בין הזכרות של הרשב"א לבין הזכרות של הרמב"ם והרא"ש בסימנים בהם אין תורת הבית עומד על 1:1.5, ובסימנים בהם קיים תורת הבית היחס בין הרשב"א לרא"ש עומד על 1:1.15: לטובת הרא"ש ו 1:1.5 לטובת הרשב"א! חסר כל פרופורציה.

3 יוצא שהיחס בין הזכרות הרמב"ם לרשב"א בסימנים בהם אין תורת הבית הינו 1:2.5 לטובת הרמב"ם, ובסימנים בהם יש תורת הבית הינו 1:1.3 לטובת הרשב"א.

אם כן כי החשיבות שנתן הטור לספרו של הרשב"א עברה גם אל הבית יוסף, וזהו הספר העיקרי והפוסק העיקרי שהבית יוסף דן בו בסימנים אלו.

כעת נראה לדוגמה את פסיקת ההלכה בהלכות נידה⁴. אני אציג כאן כ"ח מקרים שבהם לא תמיד מרן הב"י פוסק בספרו, ובהמשך גם בשו"ע, כפי העקרונות שהוא עצמו הציג בהקדמה לספרו:

1. סי' קפד סע' ט, סע' קפט סע' ד - **אשה שעבר וסתה ולא בדקה**.
הרי"ף והרמב"ם סוברים שהיא טהורה, ואילו הרשב"א והרמב"ן סוברים שאסורה עד שתבדוק.

פסיקת השו"ע:

בסימן קפד השו"ע הביא את דעת הרמב"ם בסתם ואת דעת הרשב"א כיש אומרים, אולם בסימן קפט השו"ע סתם כדעת הרשב"א ללא חולק, והאחרונים הבינו שפסק כמותו.

2. סי' קפו סע' א - **בדיקה לפני ואחרי תשמיש באישה שיש לה וסת קבוע**.
הרמב"ם סובר שצריכה בדיקה אחרי, והצנועות בודקות גם לפני, ואילו הרשב"א הראב"ד והרמב"ן סוברים שאינה צריכה בדיקה ואדרבא אסור לה לבדוק.

פסיקת השו"ע:

"אשה שיש לה וסת קבוע אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ואדרבה, אין לה לבדוק בפני בעלה בשעת תשמיש כדי שלא יהא לבו נוקפו. והרמב"ם ז"ל מצריך לבדוק אחר תשמיש, היא בעד אחד והוא בעד אחד, ולראות בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש. ולדעתו הצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש".
השו"ע הביא את דעת הרשב"א כסתם ואת דעת הרמב"ם כ"א, אמנם הזכירו בשמו. האחרונים הבינו שפסק נגד הרמב"ם.

3. סי' קפו סע' ב - **בדיקה לפני ואחרי תשמיש באישה שאין לה וסת קבוע**.
הרמב"ם והרא"ש סוברים שצריכה בדיקה לפני ואחרי תשמיש ואילו הרשב"א הראב"ד והרי"ף סוברים שלא צריכה בדיקה (אמנם צריכה "בדיקות הרי"ף").

פסיקת השו"ע:

"אם אין לה וסת קבוע שלוש פעמים הראשונים צריכין לבדוק קודם תשמיש ואחר תשמיש הוא בעד שלו והיא בעד שלה, ואם הוחזקה באותם שלוש פעמים שאינה רואה דם מחמת תשמיש שוב אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ולהרמב"ם והרא"ש כל זמן שאין לה וסת צריכה היא בדיקה לעולם קודם תשמיש ואחר תשמיש,

4 אני מאמין שתוצאות דומות יושגו גם באיסור והיתר, שחיטה וטריפות, מקוואות וכד'.

והרמב"ם מצריך שגם הבעל יבדוק עצמו אחר תשמיש".
השו"ע הביא את שיטת הרשב"א והראב"ד כסתם ואת שיטת הרמב"ם
והרא"ש כיש אומרים. האחרונים נחלקו כיצד פסק, ולדעת רוב אחרוני זמנינו
השו"ע פסק דלא כרמב"ם ורא"ש.

4. ס' קפז סע' ג - **בדיקת שפופרת לעניין היתר לבעלה הנוכחי ברואה מחמת תשמיש.**

הרמב"ם סובר שהבדיקה מועילה רק להתיר את האישה לבעל הבא, ואילו
הרשב"א והרמב"ן סוברים שהבדיקה עשויה להתירה גם לבעלה הנוכחי.

פסיקת השו"ע:

"אם רוצה לבדוק עצמה בעודה תחת הראשון אחר ששימשה שלוש
פעמים הרשות בידה, ומותרת לו. ויש אומרים שאסורה לראשון מתשמיש
שלישי ואילך אפילו בבדיקה".

השו"ע הביא את דעת הרשב"א כסתם ואת דעת הרמב"ם כ"א, ולפי כללי
הפסיקה (סתם ויש הלכה כיש) משמע שפוסק כרשב"א.

5. ס' קפח סע' ג - **האם אפשר לפתיחת הקבר בלא דם.**

הרמב"ם והרי"ף סוברים שאפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ואילו הרשב"א
והרמב"ן סוברים שאי אפשר.

פסיקת השו"ע:

"ודוקא חתיכות קטנות... אבל חתיכה גדולה טמאה, אפילו לא ראתה
כלום, לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם".

השו"ע פסק כרשב"א.

6. ס' קצ סע' ו - **גודל הכתם המטמא בבשרה.**

לדעת הרמב"ם והרא"ש כתם בבשרה מטמא אפילו בפחות מגריס, ואילו
לרשב"א לראב"ד ולרמב"ן איו הבדל ביו כתם הנמצא על בשרה לכתם
הנמצא על בגדה, ובשניהם צריך לפחות כגריס לאסור.

פסיקת השו"ע:

"הא דבעינן שיעורא, בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על
בשרה. וי"א שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על חלוקה, אבל כתם הנמצא
על בשרה בלבד במקומות שחוששין להם אין לו שיעור".

בשו"ע הביא את דעת הרשב"א כסתם ואת דעת הרמב"ם כ"א, ולפי כללי
הפסיקה (סתם ויש הלכה כיש) משמע שפוסק כרשב"א.

7. ס' קצ סע' יב - **נזדקרה ונמצא על חלוקה בלבד ואין במה לתלות.**

לרמב"ם טמאה, ואילו לרשב"א טהורה.

פסיקת השו"ע:

"ואם נמצא על חלוקה בלבד, מהחגור ולמעלה, טהורה אפילו נזדקרה והגביהה רגליה, ואפילו לא עברה בשוק של טבחים, שאילו בא מן המקור היה נמצא על בשרה".

השו"ע פסק כרשב"א.

8. ס' קצ סע' כג - **נמצא עליה מין אחד, האם יכולה לתלות בו כמה מיני דמים.** לרמב"ם ולרא"ש לא יכולה, ולרשב"א ולראב"ד יכולה.

פסיקת השו"ע:

"נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או איפכא, אין תולין בו".

השו"ע פוסק כרמב"ם.

9. ס' קצ סע' כח - **מצא כתם עד שני גריסים ויש בתוכו כינה מעוכה.** הרמב"ם פסק שטמאה, ואילו הרא"ש והרשב"א פסקו שטהורה.

פסיקת השו"ע:

"האשה שמצאה על חלוקה כשני גריסין וכינה מעוכה בו טהורה".

השו"ע פסק כרא"ש ורשב"א.

10. ס' קצ סע' לה - **בדקה בעד הבדוק, טחתו בירכה ונמצא עליו כתם עגול פחות מגריס.**

הרמב"ם והרא"ש סוברים שטמאה, ואילו הרשב"א והרמב"ן סוברים שטהורה.

פסיקת השו"ע:

"בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה, ולמחר נמצא עליו דם, אם משוך טמאה אפילו בכל שהוא, ואם עגול טהורה אם אין בו כגריס ועוד. ויש אומרים שאף עגול טמא בכל שהוא".

השו"ע הביא את דעת הרשב"א בסתם ואת דעת הרמב"ם כ"א, ולפי כללי הפסיקה (סתם ויש הלכה כיש) משמע שפוסק כרשב"א.

11. ס' קצ סע' מא - **גדר נכרית הרואה לעניין השאלת חלוק ותלייה בה.** לרמב"ם מדובר על נכרית שרואה בפועל, ואילו הרשב"א הסביר זאת בנכרית שראויה לראות.

פסיקת השו"ע:

"לבשה חלוקה הבדוק לה, ופשטתו והשאילתו לישראלית נדה או לגויה שהגיע זמנה לראות וראתה פעם אחת, אע"פ שאינה רואה בימי השאלת החלוק".

השו"ע פסק כרשב"א.

12. ס' קצ סע' מב - **תלייה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה או בסופרת שבעה.**

לרמב"ם לא ניתן לתלות, ואילו לרשב"א ולרא"ש ניתן לתלות.

פסיקת השו"ע:

"וכן אם השאילתו לסופרת שבעה שלא טבלה תולה בה, ובעלת החלוק טהורה, וחברתה ששאלתו מקולקלת".

השו"ע פסק כרשב"א.

13. סי' קצ סע' מו - **האם בבגד שכובס וחזקתו בדוק צריך למיקם אמילתא אם**

מקדיר או מגליד.

לרמב"ם אין צריך, לראב"ד ולרמב"ן צריך. הרשב"א כתב שהואיל וכתמים דרבנן הולכים להקל, אולם בסוף דבריו נראה שמחמיר כראב"ד.

פסיקת השו"ע:

"ואם נתכבס ע"י שפחה או גויה אפילו אינה לפנינו תולה לומר שמתחילה היה, ואם אפשר לעמוד על הבירור, כגון שמכרת במראיתו, אם מקדיר דהיינו שנכנס לתוך הבגד בידוע שקודם כיבוס היה. ואם מגליד דהיינו שאינו נכנס לתוך הבגד בידוע שאחר כיבוס היה. ואם אינה בקיאה בכך חוששת להחמיר".

השו"ע פסק כראב"ד, וכמסקנתו של הרשב"א.

14. סי' קצ סע' נא - **לבשו חלוק בזה אחר זה ונמצא כתם, מי יכולה להציל**

כשבודקת מיד.

הרשב"א והראב"ד סוברים שרק האחרונה יכולה להציל, ואילו הרמב"ם והרא"ש סוברים שכולן יכולות להציל.

פסיקת השו"ע:

"ואם בדקה אחת ומצאה טמאה, האחרות שלא בדקו תולות בה והן טהורות. בדקו שתיים ומצאו טמאות, הן טמאות, והשלישית טהורה מפני שתולה בהן".

השו"ע פסק כרמב"ם.

15. סי' קצה סע' ב - **הושטה מידו לידה.**

הרמב"ם הסמ"ג והתוס' מתירים, ואילו הרשב"א והתוס' בשם רש"י אוסרים.

פסיקת השו"ע:

"ולא יושיט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה, שמא יגע בבשרה".

השו"ע פסק כרשב"א.

16. סי' קצה סע' ג - **אכילה על שולחן אחד.**

הרמב"ם והרא"ש סוברים שמותר ללא שום צורך בהיכר, ואילו הרשב"א והרמב"ן מצריכים היכר.

פסיקת השו"ע:

"לא יאכל עמה על השולחן אא"כ יש שום שינוי, שיהיה שום דבר מפסיק בין קערה שלו לקערה שלה, לחם או קנקן, או שיאכל כל אחד במפה שלו".

השו"ע פסק כרשב"א ורמב"ן.

17. ס' קצו סע' יא - **מספר העונות שפולטת שכבת זרע סותרת בהם נקיים.** הרמב"ם והאו"ז סוברים שסותרת רק שלוש עונות, ושאר הראשונים סוברים שסותרת שש עונות.

פסיקת השו"ע:

"הפולטת שכבת זרע בימי ספירתה, אם הוא תוך שש עונות לשימושה סותרת אותו יום. לפיכך המשמשת מיטתה וראתה אחר כך ופסקה, אינה מתחלת לספור שבעה נקיים עד שיעברו עליה שש עונות שלימות, שמא תפלוט".

השו"ע פסק כשאר הראשונים שסותרת שש עונות.

18. ס' קצח סע' ה - **האם שתי שערות נחשבות כחציצה.** הרמב"ם סובר ששתי שערות אינן נחשבות לחציצה, והרשב"א והר"ן סוברים שגם שתי שערות נחשבות לחציצה. בב"י תמה על פסיקתם.

פסיקת השו"ע:

"שתי שערות או יותר שהיו קשורים ביחד קשר אחד, אינם חוצצין".

השו"ע פסק כרמב"ם⁵.

19. ס' קצח סע' ה - **האם חציצה ברוב השער פוסלת גם כשאין חציצה ברוב הגוף.**

הרמב"ם סובר שחציצה ברוב השער אינה פוסלת כשאין חציצה ברוב הגוף, ואילו הגאונים סוברים שהשער נידון כיחידה לעצמו וברגע שיש ברובו חציצה אין עולה לה טבילה.

פסיקת השו"ע:

"ושערה אחת שנקשרה חוצצת, והוא שתהא מקפדת עליה, אבל אם אינה מקפדת עליה עלתה לה טבילה, עד שיהא רוב שערה קשור נימא נימא בפני עצמו".

השו"ע פסק כגאונים.

5 אמנם בהצגת הדברים הב"י לא העמיד את הרמב"ם כחולק על הרשב"א, אלא רק כתב את דעת הרשב"א ואמר שהיא תמוהה. וסיים: "וצ"ע בתורת הבית הארוך", וכן עוד כמה פעמים בסימן זה. ומשמע שהיה ברשותו על הלכות טבילה (היינו בית שביעי-שער שביעי) רק תורת הבית הקצר.

20. סי' קצח סע' ז - **לפלוג שבעין ושמוחץ לעין, לח ויבש, לעניין חציצה.**
הרמב"ם סובר שלפלוג שבעין הינו תמיד לח ולא חוצץ, ושמוחץ לעין לח אינו חוצץ ויבש חוצץ. הרא"ש סובר שלפלוג שמוחץ לעין אפילו לח חוצץ, ובתוך העין מחלקים בין לח ויבש.

פסיקת השו"ע:

"לפלוג שחוצ לעין חוצץ אפילו הוא לח, ולפלוג שבעין אינו חוצץ, ואם היה יבש חוצץ".
השו"ע פסק כרא"ש⁶.

21. סי' קצח סע' ט - **האם מחכים שלושה ימים בגלד שחוצ למכה.**
מהרמב"ם משמע שגלד שחוצ למכה חוצץ מיד, ודין המתנת שלושה ימים הינו רק על גלד שבתוך המכה. והרא"ש כתב שדין המתנת שלושה ימים הינו על גלד מחוצ למכה.

פסיקת השו"ע:

"יצא הריר מתוכה, כל תוך שלושה ימים לח הוא ואינו חוצץ, לאחר מכאן, יבש הוא וחוצץ".
השו"ע פסק כרא"ש.

22. סי' קצח סע' יח - **צואה שתחת הציפורן.**
הרשב"א והרא"ש חילקו בצואה שתחת הציפורן בין כנגד הבשר לשלא כנגד הבשר. הרמב"ם לא חילק, ולדעתו תמיד אינו חוצץ.

פסיקת השו"ע:

"צואה שתחת הציפורן שלא כנגד הבשר חוצץ, כנגד הבשר אינו חוצץ".
השו"ע פסק כרשב"א.

23. סי' קצח סע' כא - **ציפורן המדולדלת.**
הרא"ש חילק בין ציפורן שפירשה רובה שחוצצת, לבין פירשה מיעוטה שאינה חוצצת. והרמב"ם לא חילק, ולשיטתו תמיד אין חציצה.

פסיקת השו"ע:

"ציפורן המדולדלת שפירשה מיעוטה חוצצת, פירשה רובה אינה חוצצת".
השו"ע פסק כרא"ש.

24. סי' קצח סע' כח - **אחיזה עם ידיים רפויות בטובלת בשעת הטבילה.**
הרמב"ם סובר שלא עלתה לה טבילה, גזירה רפוי אטו מהודק, והרשב"א סובר שעלתה לה טבילה.

פסיקת השו"ע:

6 בפסיקת הרשב"א בדין זה עיין בתורת הבית הקצר שער שביעי מהדורת מוסד הרב קוק הערה 23.

"לא תאחוז בה חברתה בידיה בשעת טבילה אלא אם כן ריפתה ידה, כדי שיבואו המים במקום אחיזת ידיה".
השו"ע פסק כרשב"א.

25. ס' קצח סע' לא - טבילה בכלים - גזירת מרחצאות.

הראב"ד והרשב"א סוברים שאסור לטבול על גבי כלי עץ משום גזירת מרחצאות, והרמב"ם סובר שהאיסור הוא משום שמפחת ליפול. הנפ"מ ביניהם הינה האם עולה טבילה בדיעבד, וכן כשטובלת על גבי כלי ואין פחד (כמדדגות במקווה וכד').

פסיקת השו"ע:

"אין טובלין בכלים, לפיכך אם היה טיט במקום שטובלת לא תעמוד על גבי כלי עץ שמקבלין תומאה מגבן, ולא על גבי נסרים שראויים למדרסות, ולא על שום כלי הראוי למדרס, ותטבול, משום גזירת מרחצאות של כלים".

השו"ע פסק כראב"ד ורשב"א.

26. ס' קצח סע' מה - האם כשטבלה עם האבק שעל רגליה עלתה לה טבילה בדיעבד.

הרמב"ם סובר שעלתה לה טבילה, והר"ש סובר שלא עלתה.

פסיקת השו"ע:

"לא תטבול באבק של רגליה, ואם טבלה יש מי שאומר שאינו חוצץ, ויש מי שאומר שחוצץ".

השו"ע הביא יש ויש, ולפי כללי הפסיקה (יש ויש הלכה כיש בתרא) נראה שנוקט כר"ש.

27. ס' קצח סע' מח - טבילה בלא כוונה.

לרמב"ם עלתה לה טבילה, ולרשב"א לא עלתה לו טבילה.

פסיקת השו"ע:

"נידה שטבלה בלא כוונה, כגון שנפלה לתוך המים או שירדה להקר, הרי זו מותרת לבעלה".

השו"ע פסק כרמב"ם.

28. ס' קצח סע' י - טבלה ונמצא עליה דבר חוצץ.

לרמב"ם תמיד צריכה טבילה נוספת, אמנם אם חפפה סמוך לטבילה לא צריכה לחוף שנית. לרשב"א אם חפפה סמוך לטבילה אינה צריכה טבילה נוספת ואם לאו צריכה טבילה נוספת.

פסיקת השו"ע:

"חפפה ועיינה וטבלה, ובעלייתה נמצא עליה דבר חוצץ, אם בתוך עונה שחפפה טבלה אינה צריכה טבילה אחרת, ואם לאו צריכה טבילה אחרת... ולהרמב"ם בין כך ובין כך צריכה טבילה אחרת, אלא שזו אינה צריכה לחזור לחוף וזו צריכה".

מפסיקת השו"ע לא משמע כמו מי הוא נוקט, כיוון שאין כאן 'סתם' ו'יש' רגיל, אלא שיטת הרשב"א הובאה בסתם, והרמב"ם הובא כיש אמנם עם הזכרת שמו. ויש לעיין כיצד פסק כאן הב"י.

ראינו אם כן כ"ח מחלוקות בהלכות נידה על פי סדר השולחן ערוך. הדעות שהוצגו הובאו על פי הצגת הדברים בבית יוסף, שזהו הבסיס לפסיקת ההלכה בשו"ע.

יוצא מכך שבשתי מחלוקות שהוצגו בב"י כמחלוקת רי"ף ורמב"ם נגד הרשב"א (שכאן אמור לפעול הכלל של שני עמודי ההוראה) נפסק כרשב"א, ודלא ככללו של הבית יוסף עצמו. בשש מחלוקות שהוצגו כמחלוקת שבין הרשב"א לרא"ש ולרמב"ם (וגם כאן אמור לפעול הכלל של שני עמודי ההוראה) נפסק בארבע מחלוקות כרשב"א ורק בשתיים כרא"ש ורמב"ם. אם כן הבית יוסף סוטה מכלליו שש פעמים מתוך שמונה!

אמנם לכלל השני הבית יוסף נצמד, ובשש מחלוקות שהוצגו בבית יוסף בהם הובאה דעת הרמב"ם כדעת מיעוט נפסק דלא כמותו (שלוש פעמים כרשב"א וכרא"ש, שתי פעמים כראב"ד רמב"ן רשב"א, ופעם אחת כגאונים). ב"י המחלוקות הנותרות הדברים הוצגו בבית יוסף כמחלוקת רמב"ם וראשון נוסף, מתוכם נפסק שבע פעמים כרשב"א נגד הרמב"ם, שלוש פעמים כרא"ש נגד הרמב"ם, פעם אחת כר"ש נגד הרמב"ם ורק בשתי מחלוקות נפסק כרמב"ם נגד הרשב"א.

רואים במפורש בהלכות אלו שפסיקת הב"י שונה. הוא לא מסתמך על כללו היסודי (שלושת עמודי ההוראה), וגם כלל לא נושא פנים לדעת הרמב"ם. אני סבור כי דעתו של הרשב"א היא זו שנותנת את מירב המשקל בהלכות אלו, זאת בעקבות ספרו תורת הבית שהתקבל בשתי ידיים על ידי הטור (כמו שהראינו בכמות האזכורים ובסדר הסימנים) ואחריו על ידי הבית יוסף בעצמו.

נראה אם כן שלא מדויק לקבוע ש"ידוע הדבר ומפורסם שחיבור השולחן ערוך כולו מיוסד על פי דעת הרמב"ם כי הוא מרא דאתרא של ארץ ישראל וארצות המערב ולכן סתם בשולחן ערוך כסברת הרמב"ם", אלא יש לעיין בכל נושא ונושא בשו"ע ולראות האם באמת רוחו של הרמב"ם חופפת עליו, או שמא ראשונים אחרים שספריהם בנושאים אלו התקבלו בתפוצות ישראל, כמו שהוכחנו כאן לגבי הרשב"א וספרו תורת הבית בהלכות נידה.